

## МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ АКАДЕМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ У ПЕРІОД ВІЙНИ

*Вступ. Публікація присвячена аналізу ментального здоров'я студентів закладів вищої освіти під час війни та його впливу на продуктивність академічної діяльності студентської молоді в Україні.*

*Методи. Розглянуто сутність і характеристики ментального здоров'я студентів, а також специфіку змін їхнього психоемоційного стану у період навчання в закладах вищої освіти під впливом специфічних стресових факторів, які зумовлені воєнним станом та постійними ризиками ракетних ударів по мирних містах та цивільній інфраструктурі.*

*Результати. Досліджено основні види психічних розладів та поширеність симптомів депресії, тривожного розладу, посттравматичного стресового розладу серед українських студентів під час війни. Було виявлено надзвичайно високий відсоток респондентів із симптомами депресії (85 %) та тривожного розладу (66 %). На основі статистичного аналізу даних опитування студентів вітчизняних університетів обґрунтовано негативний вплив проблем у сфері ментального здоров'я на продуктивність їхньої академічної діяльності.*

*Висновки. Доведено, що виникнення психічних розладів і порушень серед українських студентів під час війни перешкоджає здобуттю знань та розвитку компетенцій, необхідних для майбутньої професійної діяльності, що є однією із загроз успішному повоєнному відновленню економіки України й вимагає адекватних та своєчасних заходів у галузі публічної політики охорони ментального здоров'я студентської молоді.*

**Ключові слова:** ментальне здоров'я, війна, продуктивність, академічна діяльність, психічні розлади.

### **Вступ**

Повномасштабне вторгнення росії в Україну зумовило масштабну гуманітарну катастрофу, загостривши ряд проблем, які існували й раніше, але стали особливо актуальними після початку війни. Однією з таких проблем є зростання кількості студентів із психічними розладами та порушеннями, що не лише зберігатиме актуальність під час воєнного стану, але й матиме важливий вплив на українське суспільство в період післявоєнної відбудови. Обмежений доступ до послуг із психосоціальної підтримки, руйнування спеціалізованих закладів охорони здоров'я, міграція частини медичних працівників за кордон жодним чином не сприяють ранньому виявленню, ефективній профілактиці та лікуванню психічних розладів серед студентів, які здебільшого навчаються онлайн і не покидали своїх домівок під час війни. Від початку війни

© Вірченко Володимир, 2024

3798 українських навчальних закладів постраждали від атак агресора, 365 із них були зруйновані (Ministry of Education and Science of Ukraine, 2023). У Харківській області та п'яти інших областях України від 50 % до 90 % будівель закладів вищої освіти були частково пошкоджені або навіть повністю зруйновані (Тимчук, & Панасюк, 2022).

За даними Комітету з питань освіти, науки та інновацій Верховної Ради України, майже 70 % українських університетів підтвердили, що їхні студенти пережили внутрішнє переміщення або евакуацію до інших країн. За оцінками Комітету, 130–150 тис. українських студентів перебувають за кордоном, а з початку повномасштабної війни майже 24 тис. студентів не відновили навчання з різних причин (Ukraine Education Cluster, 2022).

Незважаючи на свою наукову та суспільну значимість, вплив війни на психічне здоров'я студентів та їхню навчальну діяльність залишається недостатньо дослідженою проблемою. Більшість досліджень стосується психічного здоров'я загального населення в країнах, де відбувалися військові конфлікти – зокрема, у Сирії, Іраку, Руанді та балканських країнах (Rugema et al., 2015). Психічні розлади та порушення серед студентської молоді, яка постраждала від збройних конфліктів, розглядаються в нечисленних дослідженнях (Yousef et al., 2021). В Україні наявні окремі дослідження щодо умов навчання студентів на окупованих територіях (Назаренко, Когут, & Жерьобкіна, 2022), виявлення впливу війни на психоемоційний стан українських студентів (Kurarov et al., 2022, pp. 170–171), проте всі вони зазвичай мають достатньо невелику вибірку або охоплюють короткий часовий інтервал. Як свідчить практика, питання психічного здоров'я молоді іноді аналізуються не самостійно, а в межах дослідження особливостей розвитку системи вищої освіти в умовах війни. Зокрема, вітчизняний аналітичний центр через опитування студентів виявив, що понад 80 % респондентів мають проблеми з депресією, тривогою та розладами сну (Ніколаєв, Рій, & Шемелинець, 2023, с. 34–35).

*Метою нашого дослідження є аналіз взаємозв'язку між ментальним здоров'ям та продуктивністю академічної діяльності студентів в Україні під час війни.*

### **Методи**

Дизайн дослідження підпорядковується принципу наукової індукції, тобто передбачає формування нового знання щодо зв'язків між явищами та процесами на основі узагальнення емпіричних даних. Основними завданнями дослідження, які слугують досягненню визначеної вище мети, є: збір та обробка даних опитування студентів українських університетів; аналіз поширеності симптомів психічних розладів серед студентів; оцінювання впливу проблем у галузі ментального здоров'я на продуктивність академічної діяльності студентів. Учасниками опитування стали студенти українських університетів, включаючи студентів бакалаврату та магістратури, з різних регіонів України. Відповіді респондентів були зібрані за допомогою спеціально розробленої онлайн-анкети з використанням ліцензованого програмного

забезпечення для проведення онлайн-опитувань Qualtrics. Посилання на анкету було поширено серед різних університетів та лідерів студентського самоврядування з різних регіонів України. Збір даних проводився протягом вересня – листопада 2023 року.

До участі в опитуванні запрошувалися студенти віком від 18 років і старше. Усім учасникам було повідомлено, що вони можуть у будь-який момент відкликати свої дані, а отримана інформація буде анонімною та конфіденційною. Кожен з учасників опитування підписав інформовану згоду, поставивши відмітку біля відповідного застереження на початку онлайн-анкети. Під час опитування було зібрано соціально-демографічні дані, а також інформацію щодо симптомів психічних проблем та продуктивності академічної діяльності студентів під час війни. Скринінг симптомів психічних розладів здійснювався з використанням спеціальних стандартизованих шкал (PC-PTSD-5 для ПТСР, PHQ-9 для депресії, GAD-7 для тривожного розладу). За результатами аналізу даних опитування, було встановлено, що відповіді на усі питання щодо симптомів психічних проблем та продуктивності академічної діяльності надали 1398 студентів, у той час як загальна кількість респондентів становила 2364 студенти з різних регіонів України, за винятком тимчасово окупованих територій.

В опитувальнику було використано шість запитань щодо впливу проблем ментального здоров'я на продуктивність академічної діяльності студентів, а саме:

1. Чи навчаєтесь ви зараз в університеті?
2. Скільки годин за останні 14 днів ви пропустили через проблеми з психічним здоров'ям?
3. Скільки годин за останні 14 днів ви пропустили з будь-якої іншої причини, наприклад, через відпустку, канікули, участь у цьому дослідженні?
4. Скільки годин протягом останніх 14 днів ви фактично навчалися?
5. Протягом останніх 14 днів, наскільки ваші проблеми із психічним здоров'ям вплинули на вашу продуктивність під час навчання? (Використовуйте число від 1 до 10. Якщо ваші проблеми із психічним здоров'ям вплинули на навчання лише незначною мірою, оберіть низьке число, і навпаки).
6. Протягом останніх 14 днів, наскільки ваші проблеми із психічним здоров'ям вплинули на вашу здатність займатися звичайними повсякденними справами, окрім навчання? (використовуйте число від 1 до 10. Якщо проблеми із психічним здоров'ям лише незначною мірою вплинули на навчання, оберіть низьке число, і навпаки).

Збір даних було виконано за допомогою програмного забезпечення Qualtrics, потім вони оброблялися в ліцензійному Microsoft Excel 2019. Надійність опитувальника була перевірена за допомогою програмного забезпечення JASP 0.17.3.

### **Результати**

Ментальне здоров'я є доволі складним і багатоаспектним поняттям, що комплексно впливає на повсякденну та професійну діяльність людини. За

визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я, ментальне здоров'я не лише характеризується відсутністю психічних розладів, а й передбачає особливий стан психічного благополуччя, за якого людина здатна повною мірою використовувати свої знання та здібності, справлятися зі звичайними життєвими стресами, продуктивно працювати та робити внесок у життя своєї сім'ї та громади (World Health Organization, 2013). Застосовуючи це поняття до студентів та їхньої академічної діяльності, слід зазначити, що проблеми у сфері ментального здоров'я не дозволяють студентам демонструвати продуктивність, підвищувати свою працездатність, використовувати всі набуті компетенції та успішно досягати поставлених навчальних цілей. У свою чергу, це негативно позначається на формуванні людського капіталу, що починає набувати особливо загрозливого вигляду в умовах повномасштабної війни в Україні.

Засновник теорії людського капіталу, лауреат Нобелівської премії Теодор Вільям Шульц розглядав його як сукупність знань, здібностей і кваліфікації працівника, що виконують функцію засобів виробництва та предметів тривалого користування (Schultz, 1960, pp. 571–572). Інший нобелівський лауреат – Гері Стенлі Беккер визначав людський капітал як втілені в працівникові освітній рівень, кваліфікацію та фізичні здібності, що є результатом інвестицій у людину. Він обґрунтовував необхідність та високу прибутковість інвестицій у людський капітал, що включають витрати на освіту, практичну підготовку, охорону здоров'я, пошук інформації (Becker, 1962). Порівняно з промисловим капіталом людський капітал у процесі використання не зношується, а навпаки, сприяє розширеному відтворенню інтелектуального потенціалу підприємств та організацій.

Таким чином, зниження продуктивності академічної діяльності студентів через проблеми в галузі ментального здоров'я надзвичайно негативно впливає на розвиток людського капіталу, адже створює бар'єри на шляху засвоєння знань та формування необхідних компетентностей студентською молоддю. Фахова освіта відіграє визначальну роль у набутті студентами спеціальних знань і навичок, що формують трудовий потенціал підприємства, тобто наявні і передбачувані в майбутньому трудові можливості його персоналу. У свою чергу, трудовий потенціал забезпечують такі якості працівника, як ініціатива, творчість, самостійність і логічність мислення, здатність до колективної праці і співробітництва, діловитість, схильність до підвищення рівня знань і кваліфікації, професійні знання. При цьому, здібності та знання перетворюються на капітал лише тоді, коли починають використовуватися як фактор виробництва і приносять дохід.

На наш погляд, прямий зв'язок між продуктивністю академічної діяльності студентів та відтворенням людського капіталу демонструє, що виникнення та розвиток психічних розладів серед студентів під час війни створює загрозу не лише для молоді, але й для всієї країни. Адже від сформованого у процесі навчання людського капіталу залежить швидкість повоєнної відбудови нашої країни.

На жаль, населення територій, що стали ареною для бойових дій, постійно перебуває під впливом цілого ряду стресових факторів. Травми і тривога, спричинені ракетними атаками, нічним переміщенням до укриття, руйнуванням житла, ризиком загинути від ракетного удару, розлукою з родиною, вбивством друзів руйнують психічне благополуччя свідків та учасників бойових дій. Не винятком при цьому є студенти. Зазвичай студентська молодь на територіях, охоплених війною, починає страждати від таких психічних розладів, як депресія, тривожність, посттравматичний стресовий розлад, розлади адаптації, розлади сну, які мають тенденцію здійснювати довготривалий негативний вплив на їхню систему емоційного реагування. Крім того, вплив стресових факторів під час війни може призвести до дисфункцій в індивідуальних механізмах подолання, які спричиняють залежності від вживання психоактивних речовин, азартних ігор або насильство (Inoue et al., 2021).

Серед психічних розладів, які активно поширюються серед населення під час війни, варто визначити депресію, тривожність, посттравматичний стресовий розлад (далі-ПТСР).

1. Депресія є найпоширенішим психічним розладом (за оцінками ВООЗ, понад 270 млн людей у світі страждають від депресії) та однією з основних причин інвалідності в усьому світі. Депресія характеризується сумом, втратою інтересу або задоволення, почуттям провини або низькою самооцінкою, порушенням сну або апетиту, втомою і поганою концентрацією уваги. Депресія може значно погіршувати здатність людини працювати та навчатися, а також керувати власним життям.

2. Тривожний розлад, який характеризується стійкою тривогою, не пов'язаною з конкретними об'єктами або ситуаціями, і супроводжується скаргами на постійну нервозність, тремтіння, м'язову напругу, пітливість, прискорене серцебиття, запаморочення, дискомфорт у сонячному сплетінні (American Psychiatric Association, 2013). Часто виникає страх "невідомого", а також інші різноманітні тривоги та погані передчуття.

3. Посттравматичний стресовий розлад, який може виникнути у людей, що пережили травматичну подію, серію подій або збіг обставин, включаючи війну / бойові дії, важкі фізичні травми, загрозу смерті, а також були свідками або співучасниками смерті інших людей (American Psychiatric Association, 2013). Люди із цим типом розладу мають інтенсивні, тривожні думки та почуття, пов'язані з пережитим. Важливо, що одним з основних симптомів ПТСР у молодих людей є надмірна втома, депресія, головні болі, нездатність зосередитися на чомусь, погіршення пам'яті, труднощі з навчанням.

Окреме місце серед психічних розладів також може займати залежність від вживання речовин та порушення сну. Молодь, яка страждає від залежностей, настільки фокусується на вживанні певних речовин – алкоголю, тютюну або наркотиків, що втрачають здатність до нормального функціонування в повсякденному житті. Як свідчить практика, зростання частоти вживання психоактивних речовин та алкоголю серед учасників бойових дій, студентів та

цивільного населення, яке постраждало від військового конфлікту, не є рідкістю (Patel, Zvinchuk, & Erickson, 2020, pp. 407–408).

Люди, які стикаються з прямою загрозою своєму життю, стали свідками або жертвами ракетних обстрілів і безпілотників, відчувають стрес і тривогу й часто намагаються впоратися із цими проблемами за допомогою вживання психоактивних речовин та алкоголю. Залежність може спричинити психологічні проблеми, а також міжособистісні проблеми, наприклад, із членами сім'ї, друзями або на роботі. Вживання психоактивних речовин призводить до невиконання важливих завдань в університеті чи вдома, а також зумовлює загальне зниження соціальної та академічної активності молоді.

Аналіз даних опитування, що включає 1398 респондентів засвідчив, що у 85,77 % студентів наявні симптоми депресії, у 66,09 % – симптоми тривоги, а у 48,14 % студентів – симптоми ПТСР. Варто зазначити, що отримані показники демонструють надзвичайно високий ступінь поширеності проблем у галузі ментального здоров'я серед здобувачів вищої освіти в Україні. Відповідаючи на запитання щодо кількості годин навчання, які студенти пропустили через проблеми із психічним здоров'ям протягом останніх двох тижнів, учасники опитування називали числа від 0 до 48 год із середнім значенням 5,72 год (стандартне відхилення становило 18,74 год). Узагальнення відповідей студентів на питання опитування щодо негативного впливу проблем з ментальним здоров'ям на успішність академічної діяльності протягом останніх у тижнів (за шкалою від 0 до 10), засвідчило, що найбільша кількість респондентів оцінювали негативний вплив проблем з ментальним здоров'ям на успішність їх академічної діяльності на рівні 3 із 10 (середнє значення 3,41 зі стандартним відхиленням 2,9).

Отримані дані опитувальника були використані для перевірки його надійності за параметрами Альфа Кронбаха та Омега МакДональда. За розрахунками, що здійснювалися в середовищі програми JASP 0.17.3, опитувальник продемонстрував високу надійність із показником Альфа Кронбаха на рівні 0,75 та Омега МакДональда на рівні 0,8. Репрезентативність вибірки підтверджується наявністю серед респондентів студентів різної статі, різного віку, курсу навчання, місця навчання та умов проживання.

На протигагу проаналізованим вище науковим публікаціям, проведене дослідження дозволяє оцінити негативний вплив проблем у сфері ментального здоров'я на продуктивність академічної діяльності студентів в Україні під час війни, що особливо цінно для вдосконалення державної політики психосоціальної підтримки вразливих груп населення, які проживають на території, охоплених війною.

### **Дискусія і висновки**

Результати дослідження продемонстрували негативний вплив проблем у сфері ментального здоров'я на продуктивність академічної діяльності студентів. Зокрема, студенти в середньому пропускали 5,72 год навчання через проблеми у сфері психічного здоров'я впродовж останніх 2-х тижнів перед

проведенням опитування, а також оцінювали негативний вплив даних проблем на продуктивність їхньої академічної діяльності на 3 із 10 балів у середньому. Відповідно, зниження академічної продуктивності серед студентів під час війни перешкоджає здобуттю знань та розвитку компетенцій, необхідних для майбутньої професійної кар'єри, не дозволяючи студентам після завершення навчання швидко знайти роботу і зміцнити трудовий потенціал держави, що особливо важливо в контексті повоєнної відбудови.

Таким чином, необхідність зміцнення людського капіталу на тлі викликів, зумовлених повномасштабною війною, обумовлює потребу в розробці та реалізації ефективної державної політики у сфері ментального здоров'я, що буде спрямована на захист студентської молоді. Реалізація зазначеної політики потребуватиме додаткових досліджень факторів, які спричиняють виникнення різних психічних розладів під час війни, а також сучасних інструментів профілактики та раннього виявлення розладів у здобувачів вищої освіти під час війни.

**Подяки, джерела фінансування.** Публікацію підготовлено за результатами наукового проєкту, який виконується за грантової підтримки Національного фонду досліджень України (реєстраційний номер проєкту: 2022.01/0030).

#### Список використаних джерел

- Назаренко, Ю., Когут, І., & Жерьобкіна, Т. (2022). *Освіта на окупованих територіях України: моніторинговий звіт*. Центр дослідження суспільства. <https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/osvita-na-tymchasovo-okupovanyh-terytoryyah.pdf>
- Ніколаєв, Є., Рій, Г., & Шемелинець, І. (2023). *Вища освіта в Україні: зміни через війну: аналітичний звіт*. Київський університет імені Бориса Грінченка. <https://osvitanalityka.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/HigherEd-in-Times-of-War.pdf>
- Тимчук, А., & Панасюк, А. (2022). *Оперативна оцінка втрат активів сектору освіти України у зв'язку з війною (станом на липень 2022)*. Вокс Україна. <https://voxukraine.org/operativna-otsinka-vtrat-aktyviv-sektoru-osvity-ukrayiny-u-zv-yazku-z-vijnoyu-standom-na-lypen-2022>
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5-TR)*. <https://www.psychiatry.org/psychiatrists/practice/dsm>
- Becker, G.S. (1962). Investment in Human Capital: A Theoretical Analysis. *Journal of Political Economy*, 70(5/2), 9–10. <http://www.nber.org/chapters/c13571>
- Inoue, C., Shawler, E., Jordan, C., & Jackson, C. (2021). Veteran and Military Mental Health Issues. *Treasure Island, StatPearls Publishing*, PMID: 34283458. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34283458/>
- Kurapov, A., Pavlenko, V., Drozdov, A., Bezliudna, V. et al. (2022). Toward an understanding of the Russian-Ukrainian war impact on university students and personnel. *Journal of Loss & Trauma*, 28(2), 167–174. <https://doi.org/10.1080/15325024.2022.2084838>
- Ministry of Education and Science of Ukraine. (2023). *Save schools*. <https://saveschools.in.ua/en/>
- Patel, S., Zvinchuk, O., & Erickson, T. (2020). The Conflict in East Ukraine: A Growing Need for Addiction Research and Substance Use Intervention for Vulnerable Populations. *Forensic Science and Addiction Research*, 5(3), 406–408, PMID: 32363331. <https://doi.org/10.31031/FSAR.2020.05.000616>
- Rugema, L., Mogren, I., Ntaganira, J., & Krantz, G. (2015). Traumatic episodes and mental health effects in young men and women in Rwanda, 17 years after the genocide. *BMJ Open*, 5(6), e006778. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2014-006778>
- Schultz, T. (1960). Capital Formation by Education. *Journal of Political Economy*, 68(6), 571–583. <https://doi.org/10.1086/258393>

Ukraine Education Cluster. (2022). *Ukraine higher education needs assessment. June 25 – October 25, 2022*. <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-higher-education-needs-assessment-25-june-25-october-2022>

World Health Organization. (2013). *Investing in mental health*. WHO Publishing. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564618>

Yousef, L., Ebrahim, O., AlNahr, M.H., Mohsen, F., Ibrahim, N., Sawaf, B. (2021). War-related trauma and post-traumatic stress disorder prevalence among Syrian university students. *European Journal of Psychotraumatology*, 12(1). <https://doi.org/10.1080/20008198.2021.1954774>

## References

American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5-TR)*. <https://www.psychiatry.org/psychiatrists/practice/dsm>

Becker, G.S. (1962). Investment in Human Capital: A Theoretical Analysis. *Journal of Political Economy*, 70(5/2), 9–10. <http://www.nber.org/chapters/c13571>

Inoue, C., Shawler, E., Jordan, C., & Jackson, C. (2021). Veteran and Military Mental Health Issues. *Treasure Island, StatPearls Publishing*, PMID: 34283458. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/34283458/>

Kurapov, A., Pavlenko, V., Drozdov, A., Bezliudna, V. et al. (2022). Toward an understanding of the Russian-Ukrainian war impact on university students and personnel. *Journal of Loss & Trauma*, 28(2), 167–174. <https://doi.org/10.1080/15325024.2022.2084838>

Ministry of Education and Science of Ukraine. (2023). *Save schools*. <https://saveschools.in.ua/en/>

Nazarenko, Y., Kohut, I., & Zherobkyna, T. (2022). *Education in the occupied territories of Ukraine: monitoring report*. Centre for Society Research [in Ukrainian]. <https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/osvita-na-tymchasovo-okupovanyh-terytoriyah.pdf>

Nikolayev, E., Riy, G., & Shemelinets, I. (2023). *Higher education in Ukraine: changes due to war: analytical report*. Borys Grinchenko Kyiv University [in Ukrainian]. <https://osvitanalytika.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/HigherEd-in-Times-of-War.pdf>

Patel, S., Zvinchuk, O., & Erickson, T. (2020). The Conflict in East Ukraine: A Growing Need for Addiction Research and Substance Use Intervention for Vulnerable Populations. *Forensic Science and Addiction Research*, 5(3), 406–408, PMID: 32363331. <https://doi.org/10.31031/FSAR.2020.05.000616>

Rugema, L., Mogren, I., Ntaganira, J., & Krantz, G. (2015). Traumatic episodes and mental health effects in young men and women in Rwanda, 17 years after the genocide. *BMJ Open*, 5(6), e006778. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2014-006778>

Schultz, T. (1960). Capital Formation by Education. *Journal of Political Economy*, 68(6), 571–583. <https://doi.org/10.1086/258393>

Tymchuk, A., & Panasiuk, A. (2022). *Operational assessment of losses of assets of the education sector of Ukraine in connection with the war*. Vox Ukraine [in Ukrainian]. <https://voxukraine.org/operatyvna-otsinka-vtrat-aktyviv-sektoru-osvity-ukrayiny-u-zv-yazku-z-vijnoyu-stanom-na-lypen-2022>

Ukraine Education Cluster. (2022). *Ukraine higher education needs assessment. June 25 – October 25, 2022*. <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-higher-education-needs-assessment-25-june-25-october-2022>

World Health Organization. (2013). *Investing in mental health*. WHO Publishing. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564618>

Yousef, L., Ebrahim, O., AlNahr, M.H., Mohsen, F., Ibrahim, N., Sawaf, B. (2021). War-related trauma and post-traumatic stress disorder prevalence among Syrian university students. *European Journal of Psychotraumatology*, 12(1). <https://doi.org/10.1080/20008198.2021.1954774>

**Отримано редакцією збірника / Received: 31.07.24**

**Прорецензовано / Revised: 29.08.24**

**Схвалено до друку / Accepted: 30.09.24**

Volodymyr VIRCHENKO, DSc (Econ.), Assoc. Prof.

ORCID ID: 0000-0002-9085-6659

e-mail: virchenko\_v@knu.ua

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

## MENTAL HEALTH AND PRODUCTIVITY OF UKRAINIAN STUDENTS IN THE TIME OF WAR

**Introduction.** *The paper focuses on a comprehensive analysis of the mental health of university students during the war and its impact on the student's academic productivity in Ukraine.*

**Methods.** *The nature and features of students' mental health, as well as the specifics of changes in their mental condition during the period of study in higher education institutions under the impact of specific stress factors caused by martial law and the constant risks of missile attacks on peaceful cities and civilian infrastructure are considered.*

**Results.** *The main types of mental disorders and the prevalence of symptoms of depression, anxiety disorder, and post-traumatic stress disorder among Ukrainian students during the war were studied. An extremely high percentage of respondents with symptoms of depression (85 %) and anxiety disorder (66 %) were found. Based on the statistical analysis of the survey data of students of national universities, the negative impact of mental health problems on the productivity of their academic activities is substantiated.*

**Conclusions.** *It is proved that the onset of mental disorders among Ukrainian students during the war hinders the acquisition of knowledge and development of competencies necessary for future professional activities, which poses a threat to the successful post-war recovery of Ukraine's economy and requires adequate and timely measures in the field of public policy of mental health protection of student youth.*

**Keywords:** *mental health, war, productivity, academic performance, mental disorders.*

Автор В. Вірченко заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author V. Virchenko declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.